

DEMOGRAFIJA (HTTPS://MIMLADI.HR/CATEGORY/DEMOGRAFIJA/)

Petar Tyran o gradišćanskim Hrvatima: Iako mladi gube identitet, studenti se s razmjene vraćaju s probuđenom ljubavi prema Hrvatskoj

Damir Kopljar (https://Mimladi.Hr/Author/Damirkop/) - Prije 3 Mjeseca (https://Mimladi.Hr/2024/07/25/Intervju-Gradiscanski-Hrvati/)

8 Min.

(https://mimladi.hr/wp-content/uploads/2024/08/gradiscanske-hrvatice.jpg)

Prema procjenama izvan Republike Hrvatske živi 3.200.000 hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka.¹ Jednu od brojnih skupina dijasporu čine gradišćanski Hrvati s kojima započinjemo seriju tekstova o Hrvatima izvan RH.

Dragi čitatelji, zadovoljstvo nam je prezentirati novi projekt u sklopu kojega planiramo temu **hrvatske dijasporu** približiti mladim čitateljima. Cilj ovog projekta, koji je **financiran od strane Vijeća za elektroničke medije**, jest upoznati mladu publiku, s kulturno-povijesnom baštinom hrvatskog iseljeničtva te mlade osvijestiti o rasprostranjenosti hrvatske dijasporu kako u Europi tako i u prekomorskim zemljama.

Plan je napraviti pet intervjua s predstavnicima **gradišćanskih** Hrvata, **vojvodanskih** Hrvata, **karaševskih** Hrvatima, predstavnicima **janjevačke** zajednice te predstavnicima hrvatske zajednice u **Kanadi**. Osim intervjua objavit ćemo pet članaka u kojima analiziramo **povijesne** razloge zbog koji su naši preci bili primorani napustiti svoju domovinu i sreću potražiti negdje drugdje.

Prvi intervju koji objavljujemo u sklopu ovoga projekta jest intervju sa predstavnikom gradišćanskih Hrvata. Gospodin **Petar Tyran**, predstavnik gradišćanske zajednice, pokazao je veliki entuzijazam i veoma se brzo odazvao na intervju te mu ovim putem zahvaljujem na trudu i energiji koji je utrošio kako bismo uspjeli započeti realizaciju ovoga projekta.

Petar Tyran, dugogodišnji glavni urednik Hrvatskih novina.

Kako sebe doživljavaju gradišćanski Hrvati? Kada ih se pita što su oni, kako se definiraju?

Na ovo pitanje veoma je teško odgovoriti i u velikoj mjeri zavisi od osobe do osobe. Generalno kod gradišćanskih Hrvata postoji osjećaj pripadnosti hrvatskom nacionalnom korpusu, ali intenzitet ovoga osjećaja razlikuje se od osobe do osobe. Rekao bih da se hrvatski identitet snažnije zadržao kod obrazovanih ljudi koji su kroz svoje školovanje i odgoj osvijestili činjenicu da imaju hrvatsko podrijetlo.

Također veliki je problem s **mladima koji sve više gube hrvatski identitet** te sve snažnije naglašavaju kako nisu Hrvati već gradišćanski Hrvati. Oni Hrvatsku sve više gledaju kao daleku zemlju s kojom se teško mogu poistovjetiti. Također problem je i austrijsko zakonodavstvo koje **ne dozvoljava** posjedovanje **dvostrukog državljanstva** te se tako dodatno gradišćanske Hrvate odvaja od njihove matične zemlje.

U prvom pitanju odgovorili ste kako generalno gradišćanski Hrvati sebe samo identificiraju, no recite nam kako se Vi gledate na svoj identitet?

Osjećaj pripadnosti hrvatskom nacionalnom korpusu kod mene je **snažno** prisutan. Moja obitelj došla je prije više od petsto godina na područje Gradišća. Ja sam 25. generacija Hrvata koji žive na ovom prostoru. Ne mogu s točnom sigurnošću odgovoriti iz kojega dijela Hrvatske je moja obitelj migrirala na prostor Austrije, ali vjerojatno je negdje s tromede Save, Kupe i Une.

Zanimljivo je da se u govoru gradišćanskih Hrvata koristi **čakavski**, **ikavski** i **ijekavski** govor te na temelju ovoga možemo donekle locirati prostor sa kojega su ljudi dolazili. Također zanimljivo jest da se među gradišćanskim Hrvatima **broji na slovenskom** odnosno njemačkom što pokazuje da su ili došli iz blizine slovenske granice ili su kroz povijest bili u kontaktu sa Slovencima. Također zanimljivo jest kako u govoru gradišćanskih Hrvata **nema turcizama** koji su danas široko rasprostranjeni u hrvatskom govoru što potvrđuje da su turska osvajanja potaknula iseljavanje iz Hrvatske i dolazak na područje današnje Austrije.

Njeguju li gradišćanski Hrvati još uvijek svoj identitet i povijesno sjećanje na krajeve iz kojih su došli u Austriju?

Nekima je ovakvo povijesno sjećanje **bitno**, a **nekima nije**. Kako bi se nacionalni identitet održao ključno je obrazovanje. U Austriji postoji zakon o dvojezičnom podučavanju u mjestima u kojima postoji određeni postotak hrvatskog stanovništva. **Dvojezičnost** je po tom zakonu dopuštena u osnovnim školama, no problem je što u Austriji osnovna škola traje samo četiri razreda. Nakon toga dvojezičnost se gubi i ova četiri razreda nisu dovoljna kako bi djeca usvojila sve što bi o jeziku i kulturi trebala znati. U pojedinim predjelima postoje škole koje nude dodatnu nastavu hrvatskog jezika te nažalost postoji samo jedna dvojezična gimnazija.

Trenutno je **cilj ustoličiti dvojezični hrvatsko-njemački školski sustav od vrtića do mature** u Beču. Što se tiče populacije gradišćanskih Hrvata njih 35 tisuća živi na području Gradišća, 15 tisuća u Beču, 5000 u Mađarskoj te postoje male zajednice u Češkoj i Slovačkoj. Dolaskom **komunista** na vlast u Češkoj gradišćanski Hrvati iseljeni su sa svojih ognjišta te je njihov identitet danas izuzetno **ugrožen**.

Jesu li gradišćanski Hrvati uspjeli zadržati svoja hrvatska prezimena te je li dolazilo do prisilnih asimilacija?

Što se tiče prezimena zanimljivo je da su ona pisana **mađarskom ili njemačkom ortografijom**. Jezik gradišćanskih Hrvata nije u isti čas prošao Gajevu jezičnu reformu te se slova koja je Gaj uveo tradicionalno kod gradišćanskih Hrvata tek kasnije koristila.

Veliki problem za gradišćanske Hrvate nastao je dolaskom komunista na vlast u Mađarskoj. U tom periodu Hrvati su bili **prisiljeni mađarizirati** svoja prezimena te su ona djelomično u potpunosti izgubila svoj hrvatski korijen.

Također postojali su problemi i u Austriji. Naime 60-ih i 70-ih godina prošlog stoljeća dolazi do snažne **asimilacije**. Postojao je snažan pritisak društva koji je od Hrvata tražio da se potpuno asimiliraju u austrijsko društvo. Ismijavalo ih se zbog načina na koji su govorili njemački te njihova tvrdog hrvatskog naglaska. Ovo je imalo snažne posljedice na zadržavanje gradišćanskog identiteta. Ljudi su **zbog društvenog pritiska odlučili prestati govoriti hrvatski** jezik te su se **potpuno asimilirali** u austrijsko društvo. To se pokazalo veoma pogubnim jer kada jedna generacije izgubi kontakt s jezikom onda je teško taj jezik ponovo oživjeti te ne postoje društveni faktori koji su sposobni jezik prenijeti na mlađe generacije.

Postoji li kod gradišćanskih Hrvata još uvijek veza s Hrvatskom?

Veze postoje ali su one s novijim generacijama sve slabije. **Sport, folklor i hrvatska zabavna glazba** su veoma važne karike koje spajaju gradišćanske Hrvate s domovinom. Oni su veoma ponosni na uspjehe hrvatske reprezentacije, no kada bi Hrvatska u nogometu igrala protiv Austrije nisam siguran da bi većina navijala za Hrvatsku. Također postoje dobri kontakti s brojnim hrvatskim kulturnim institucijama. Postoje dobri kontakt s ansamblom Lado, Zagrebačkim folklornim ansamblom dr. Ivana Ivančana, Društvom hrvatskih književnika, Gradom Varaždinom i kulturnim projektom Varaždinske barokne večeri, i tako dalje. Također gradišćanski Hrvati imaju brojne kulturne institucije koje rade na očuvanju hrvatskog identiteta. Postoje brojni tamburaški sastavi, kazališne skupine te na ponos svih Hrvata veliki „Hrvatski centar“ u Beču.

Je li za vrijeme Jugoslavije bilo moguće održavati veze s hrvatskom ili je vlast na gradišćanske Hrvate gledala kao opasan faktor?

Nije se gledalo na njih kao nepoželjne u Jugoslaviji. Jugoslavenske vlasti otvorenih su ruku primile gradišćanske Hrvate zbog određenih teritorijalnih i političkih pritisaka koje su preko njih mogle isporučiti austrijskim vlastima.

Bitno je napomenuti kako gradišćanski Hrvati **nikada nisu pristali sudjelovati u** ovakvom **obliku političkog sukoba** između Austrije i Jugoslavije. Kada bi Hrvati iz Austrije dolazili u Jugoslaviju uvijek bi sa sobom ponijeli neke potrepštine koje se u Jugoslaviji nije moglo kupiti te bi ih dali svojim domaćinima. Također za vrijeme Jugoslavije u Austriju je na privremeni rad dolazilo puno ljudi iz Južne Srbije. **Dolazak Srba** također je imao **negativan utjecaj** na razvoj hrvatskog identiteta jer se gradišćanski Hrvati **nisu mogli niti željeli poistovjetiti s njima** iako ih je ostatak austrijskog društva poistovjećivao. Taj faktor također je bitno utjecao na odluku o samoj asimilaciji.

Prezentacija dvije knjige u Austrijskom kulturnom forumu Zagrebu:

1. »Hrvatske novine korz stoljeća« i
2. »Pogledi« (o nadregionalnom folklornom ansamblu gradišćanskih Hrvata Kolo-Slavuju)

Vraćaju li se Hrvati iz Gradišća u Hrvatsku?

Ne vraćaju se u hrvatsku jer ih u Hrvatsku natrag ništa ne vuče. Mnogi od njih ne znaju iz kojeg su djela hrvatske njihovi preci došli pa ne znaju niti gdje bi se vratili. Također **ekonomska** situacija u Austriji je puno bolja od situacije u Hrvatskoj. Danas imamo trend u kojemu Hrvati odlaze u Austriju s kartom u jednom pravcu te je teško povjerovati da bi se gradišćanski Hrvati krenuli vraćati u svoju pradomovinu. Ono što mi potičemo jest odlazak gradišćanskih **studenata** na barem jedan semestar u Hrvatsku. Onaj tko ode na barem jedan semestar vraća se sa potpuno drugom sviješću i novo probuđenom ljubavi prema Hrvatskoj i prema svojem identitetu.

Pomaže li hrvatska u očuvanju gradišćanske kulture?

Hrvatska pomaže, ali to bi moglo i trebali biti bolje i efikasnije. Ono što je trenutno potrebno jest snažna pomoć prilikom lobiranja za **pokretanje novih školskih programa** na hrvatskom jeziku. Također, financijski bi trebalo snažnije poduprijeti hrvatske kulturne projekte. Pozitivan primjer pomoći jest činjenica da su „**Hrvatske novine**“ tjednik koji izdaju gradišćanski Hrvati **postale strateški projekt** koji financira i podupire Republika Hrvatska.

Ovaj tekst objavljen je uz potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama. Naziv projekta je „Dijaspóra-neotkriveno blago Republike Hrvatske.“

Autor: **Damir Kopljár**

Objavljeno: 25. srpnja 2024.

1. "Hrvatski iseljenici u prekomorskim i europskim državama i njihovi potomci" Središnji ured za Hrvate izvan RH.
<https://hrvatiizvanrh.gov.hr/hrvati-izvan-rh/hrvatsko-iseljenistvo/hrvatski-iseljenici-u-prekomorskim-i-europskim-drzavama-i-njihovi-potomci/749> ↩

Share On Facebook (<https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://mimladi.hr/2024/07/25/intervju-gradiscanski-hrvati/>)

Share On Twitter (<https://twitter.com/share?text=https://mimladi.hr/2024/07/25/intervju-gradiscanski-hrvati/>)

Dnevnik s Ljetne škole: 1. dan – cjelovit razvoj čovjeka u njegovu dostojanstvu (<https://mimladi.hr/2024/07/31/dnevnik-s-ljetne-skole-1-dan-cjelovit-razvoj-covjeka-u-njegovu-dostojanstvu/>)

SLJEDEĆI ČLANAK

Svjetski savez mladih upozorava na lošu demografsku situaciju u Hrvatskoj (<https://mimladi.hr/2024/07/11/losa-demograficka-situacija-u-hrvatskoj/>)

NAJNOVIJE OBJAVE

Kako temu hrvatske dijaspeore učiniti mladima interesantnom i privlačnom (<https://mimladi.hr/2024/10/29/kako->

temu-hrvatske-dijaspore-uciniti-mladima-interesantnom-i-privlacnom/)

Nakon što sam devet tekstova posvetio hrvatskoj dijaspori u zadnjem, desetom, tekstu pozabavit

Svjetski savez mladih Hrvatska

temu-

Vlaška 31-10000 Zagreb

hrvatske-

OIB: 93537511521

uciniti-

Kontakt: dima-

interesantnom-

Email: info@mimladi.hr

i-

Mobilni: +38592 502 5176

Društvene mreže

Janjevački Hrvati

Instagram (https://www.instagram.com/janjevacihrvati/?hl=hr)

hrvati/)

Facebook (https://www.facebook.com/mimladihr)

Tema ovoga teksta jest povijest

jedne od najstarijih hrvatskih

dnica u dijaspori. Naravno

hr/2024/10/24/janjevaci-

hrvati i očuvanje

nacionalnog identiteta

(https://mimladi.hr/2024/10/19/karasevski-

hrvati-i-ocuvanje-nacionalnog-

identiteta/)

U prethodnim tekstovima, pišući o

hrvatskoj dijaspori, značajan smo

prostor posvetili načinu na koji...

(https://mimladi.hr/2024/10/19/karasevski-

hrvati-i-

ocuvanje-

nacionalnog-

identiteta/)

mimladi created by Illiva Development

Podrška do samog kraja: Važnost

palijativne skrbi

(https://mimladi.hr/2024/10/15/podrška-

do-samog-kraja-vaznost-

palijativne-skrbi/)

Palijativna skrb ključna je za

poboljšanje života određenih

ugroženih skupina. Njezina važnost

(https://mimladi.hr/2024/10/15/podrška-

do-

samog-

kraja-

vaznost-

palijativne-

skrbi/)

Predsjednica Udruge Janjevo Zagreb

Ruža Golomejić: 'Naš identitet ima

snažne i duboke korijene, kroz osam

stoljeća je brižno čuvan i često

branjen krvlju'

(https://mimladi.hr/2024/10/10/predsjednica-

udruga-janjevo-ruza-golomejic-nas-

identitet-ima-snazne-i-duboke-

korijene-kroz-osam-stoljeca-je-

brizno-cuvan-i-cesto-branjen-

krvlju/)

Doselivši se s prostora nekadašnje

Dubrovačke Republike na Kosovo,

Hrvati iz Janjeva čine vjerojatno...

(https://mimladi.hr/2024/10/10/predsjednica-